

L'Armènia que figura als mapes geopolítics actuals És un petit país del sud del Caucas, situat entre Europa i Àsia, antiga cruïlla de camins que els comerciants europeus que viatjaven al llunyà Orient recorrien amb les seves caravanes. La seva extensió no és superior a la Comunitat Autònoma de Galícia i la seva capital i principal ciutat és Jerevan, enclavada en la plana i mirant amb nostàlgia el mont Ararat i els seus cims eternament nevats, com un record del passat, ja que l'Ararat, de més de cinc mil metres d'alçada, és considerada la muntanya sagrada pel poble armeni; l'indret des d'on Noé, en baixar les aigües del diluvi universal alliberà una coloma, que tornà a ell amb una branca d'olivera, com a missatge que la ira de Déu era ja acabada.

Armènia fou una de les Repúbliques Socialistes Soviètiques, després de la conquesta de l'exèrcit roig a les acaballes de l'any 1920, quan el país encara somniava en assolir la independència i alliberar-se de la cruel dominació turca. D'aquella època conserva Jerevan una arquitectura monolítica, soviètica i grisa, que les noves influències i els armenis que han tornat a la seva pàtria després de la diàspora tracten de suavitzar i recrear. Es conserva també tot l'horror de l'estalinisme, amb les seves deportacions i la seva persecució d'un dels trets que més han marcat la identitat nacional del país: la religió. No endebades Armènia fou el primer estat cristià del món, al segle tercer de la nostra era.

A l'era Gorbaxov i en plena desintegració de l'URSS, Armènia assoleix la seva independència i es converteix en un país lliure en el concert de les nacions, encara que amb una fortíssima dependència de Rússia, que li subministra tota l'energia que consumeix.

El país que es visita és una ombra de l'antiga i esplendorosa Armènia. Representa un vint per cent dels territoris habitats secularment per poblacions armènies. L'altra part, l'Armènia occidental, que s'estenia des de la plana d'Anatòlia fins al mar Negre, està actualment sota el domini territorial de Turquia. Ho està en el que consisteix el país físic, perquè la identitat cultural i la població que durant segles i segles

va viure en aquelles terres, fou aniquilada en un dels capítols més vergonyants de l'història moderna.

Quan Hitler es plantejava la solució final del "problema jueu", i havent-li algun dels seus col·laboradors fet notar les conseqüències que podien aquells actes tenir a l'esfera internacional, contestà simplement

"Després de tot, qui es recorda avui de l'aniquilació dels armenis?"

La frase conté un brutal ingredient de cinisme, ja que el genocidi dels armenis fou perpetrat per l'Estat Turc entre els anys 1915 i 1923, és a dir, entre una i dues dècades abans de l'ascens de Hitler al poder.

El genocidi en el dret penal internacional que es comença a solidificar a partir del procés de Nuremberg, es considera el més repugnant dels crims contra la Humanitat, perquè persegueix esborrar de la faç de la Terra tot un poble. Simplement per raons de religió, raça o cultura. Llençar-lo a l'òblit més negre, com si mai no hagués existit.

El genocidi perpetrat per l'Estat Turc conté tots els ingredients que la Convenció de les Nacions Unides per la Prevenció i Repressió del crim de genocidi assenyala com a constitutius de l'aberrant delictes.

- a) Massacres en grup o execucions individuals;
- b) Submissió a condicions de vida que, per manca de vivenda, roba, aliment, higiene, assistència mèdica falta de vivenda adequada o per excés de treball o esforç físic, siguin susceptibles de resultar en la mort o l'afebliment de les persones.
- c) Mutilació i experiments biològics imposats amb finalitats diferents de les curatives.
- d) Privació de tot medi de vida, mitjançant la confiscació de les propietats, saqueig, negació d'aliment etc.

De cap d'aquests detalls es va oblidar l'Estat Turc. Començà amb l'assassinat el dia 24 d'abril de 1915 dels prohoms de la comunitat armènia (mestres, músics, comerciants, advocats, parlamentaris, polítics, etc.), per tal de decapitar qualsevol intent de resistència. Continua amb les confiscacions dels béns de les poblacions armènies, la seva deportació al desert

Foto:
-la flama eterna del record-
a les víctimes del genocidi.
La imatge de la nena amb una corona
de margarides és purament casual.

per deixar-los morir de fam i de set. Les massacres on no es distingia entre dones, criatures, gent gran, la violació sistemàtica de les dones i noies armènies, la seva venda als mercats àrabs d'esclaus o als harems, el robatori de criatures per la seva posterior venda a famílies turques.

La terrible crueltat amb què tots aquests actes es varen realitzar per l'èstat, de forma organitzada i metòdica, utilitzant tots els medis dels que l'organització estatal gaudia, tals com exèrcit, guàrdies, sistemes de comunicació, expropiacions abusives, detalls dels que existeixen nombroses proves testificals i documentals, mostra i prova que no eren fets aïllats, sinó que existia un pla d'extermini perfectament elaborat i implementat per l'èstat. El genocidi armeni fou imaginat, ordenat i executat per les màximes autoritats turques de l'època, els ministres d'Interior, de Defensa, els governadors de les províncies armènies, els caps de l'exèrcit, en fi, les màximes instàncies de l'èstat.

Foren assassinats entre un milió i mig i dos milions de persones, en condicions inhumanes i brutals.

No es pot oblidar el genocidi cultural, que consistí en la destrucció sistemàtica del patrimoni cultural i arquitectònic- els meravellosos monestirs que dataven dels primers segles de l'Era Cristiana, més de dos mil, les escoles, els hospitals a tota l'Armènia sota dominació turca.

Però així com Alemanya ha aconseguit, a través d'un procés dolorosíssim de reconeixement del mal causat pel nazisme, i indemnitzacions a les víctimes, exorcitzar els fantasmes de l'horror i del passat, encara que ho hagi fet amb les seves limitacions, Turquia encara avui es nega a reconèixer el genocidi. És més, té tipificat com a delicte referir-se al genocidi armeni. Així evita un fet tan noble com haver de demanar perdó, fer un reconeixement de culpa, i també l'obligació d'indemnitzar que en naixeria. Qui sap si indemnitzar amb la restitució de part del territori robat. I amb aquesta actitud no pot tenir un lloc entre les nacions que aspiren a la civilització i a l'imperi d'una llei internacional que castigui i previngui els crims contra la Humanitat.

No sembla tampoc que l'actual deriva autoritària de l'Estat Turc i del seu president, doni gaires esperances a un procés de reconeixement i reparació d'un dels crims més abominables del segle vint.

En fi, la República d'Armènia és un país terriblement marcat pel genocidi sofert. La diàspora, la fugida davant del perill de les persecucions, compta amb nou milions de persones, contra els escassos tres milions que encara viuen a Armènia. Dispersats per tot el món, alguns d'ells tornen a la seva pàtria per contribuir amb el seu esforç al progrés del país. Durant el viatge, vaig tenir l'oportunitat de conèixer alguns dels armenis que han tornat. Enginyers, escriptors, psicòlegs, músics, que viuen ara a la ciutat de Jerevan i que s'hi han traslladat des de Londres, Amèrica, Itàlia, Iran, per ajudar al renaixement del seu poble.

Viatjar per Armènia produeix una barreja de sentiments, que deixen una petja inesborrable. Les altes muntanyes, les planes, els monestirs construïts en les entrades de les profundes valls que llauren el territori i que daten del segle setè de la nostra era, impacten per la seva extraordinària bellesa i simplicitat. Armènia posseeix una cultura mil·lenària, guardada gelosament en la profunditat d'aquests monestirs que foren en el seu dia universitats. La música es fa present en qualsevol indret; Armènia és terra de compositors. Queda en el cap la melodia del Duduk o flauta armènia, que sura en l'aire com un lament. En el tast, el gust dels tomàquets més saborosos que hagi provat mai, del conyac considerat el millor del món, en la memòria, els dies passats en un país que ha sofert moltíssim, però que tracta de sobreposar-se i ofereix al visitant el millor de si mateix.